

наявності у них екологічної свідомості. Вона оптимізує стосунки людини з природою, сприяє усуненню екологічної кризи, викликаній згубними діями людства. Формування екологічної свідомості відбувається впродовж усього людського існування, проте фундамент закладається у дитячому віці, саме тому важливу роль відіграє у цьому процесі якість освіти. Держава ж повинна сприяти розвитку екологічної свідомості громадян, проводити просвітницьку роботу, підтримувати створення громадських організацій, поширення волонтерства та проводити міжнародну співпрацю та впроваджувати позитивний зарубіжний досвід у сфері охорони довкілля.

Список використаних джерел

1. Фенчак Л.М. Методологічний аспект формування екологічної культури студентів-аграрників. *Науково-методичний збірник «Нові технології навчання»*. Київ. 2017. Вип. 70. С. 299-305.
2. Паламарчук О. М. Екологічна свідомість: процес виникнення та динаміка розвитку. URL: http://ecopsy.com.ua/data/zbirki/2003_01/sb01_49.pdf (дата звернення: 26.20.2020)
3. Андрусевич Н. Екологічна свідомість в Україні та в ЄС: топ-5 подібностей та відмінностей. *Суспільство і довкілля*. 2018. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/09/24/7087297/> (дата звернення: 26.20.2020)
4. Чайковська А. Сучасні тенденції екологічної освіти дітей дошкільного віку: зарубіжний досвід. *Social Work and Education*. Випуск 5. 1. С. 139-150.
5. Огаркова Т. З життя європейців: деякі шляхи вирішення екологічних проблем у Латвії. *Українська Правда. Життя*. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2014/06/13/171080/> (дата звернення: 26.20.2020)

Ваврик Л.
студентка магістратури
юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент,
доцент кафедри кримінального права і процесу,
економічної безпеки та правоохоронної діяльності ЗУНУ
Кравчук М. Ю.

ПОНЯТТЯ ТА ФУНКЦІЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Поняття правової системи є самостійним поняттям, одним із основних у сучасній юридичній науці та суспільствознавстві. Його поява стала можливою внаслідок комплексного підходу в дослідженні правових явищ шляхом поєднання формально-юридичного, порівняльно-правового та соціологічного методів пізнання. Становлення цього

поняття пов'язане з розвитком наукового праворозуміння, так як термін "праворозуміння" включає не лише поняття "право", але й ряд інших загальнотеоретичних правових категорій та понять, які охоплюють усю систему правових явищ, а також філософських і соціологічних категорій, що виражають зв'язки опосередкування права та інших соціальних явищ [2, с. 12].

Вже більше двох десятиків років дане поняття інтенсивно досліджується як зарубіжною, так й вітчизняною юридичною наукою.

Питання розвитку правової системи України, визначення її властивостей і функцій, досліджувалися у працях С.С. Алексєєва, Р.М. Бірюкова, В.В. Дудченко, М.І. Козюбри, А.Ф. Крижанівського, Я.І. Ленгер, Л.А. Луць, С.І. Максимова, Г.В. Мальцева, С.О. Маркової-Мурашової, М.І. Матузова, В.С. Нерсисянца, Н.М. Оніщенко, П.М. Рабіновича, М.В. Савчина, Б.О. Страшуна, В.М. Сирих, Ю.О. Тихомирова, Є.О. Харитонова, М.Г. Хаустової, М.В. Цвіка, А.К. Черненко, В.М. Шаповала, Ю.С. Шемшученка, В.О. Шиянова та інших вітчизняних і зарубіжних вчених [1, с. 10].

На думку вітчизняних науковців правова система – це комплекс взаємопов'язаних, взаємоузгоджених та взаємозалежних між собою правових явищ та процесів, які розвиваються системно, циклічно та послідовно, а також правових інститутів, які здійснюють управлінський вплив на суспільні відносини у відповідності з чітко визначеною процедурою [3, с. 224].

Правову систему можна визначити як сформовану під впливом об'єктивних закономірностей розвитку суспільства сукупність всіх його правових явищ, які перебувають у стійких зв'язках між собою та з іншими соціальними системами, взаємопов'язаних між собою систем права та засобів її реалізації [5, с. 402].

На думку Н.М. Оніщенко, правова система – це об'єктивне, історично закономірне правове явище, яке включає взаємозв'язані, взаємозумовлені та взаємодіючі компоненти: право і законодавство, що втілює його, юридичні установи, юридичну практику, механізм правового регулювання, суб'єктивні права й обов'язки, правову діяльність і правовідносини, правосвідомість і культуру, правову ідеологію, законність і правопорядок, юридичну відповідальність тощо [3, с. 20].

Правова система – поняття складне і багатопланове, що включає в себе цілий комплекс компонентів, що чинять нормативно-організуючий вплив на суспільні відносини. Елементи правової системи, об'єднані єдиними цілями, завданнями, виконують деякі загальні функції. Звичайно, усі елементи правової системи тісно пов'язані, залежні один від одного, але разом з тим мають порівняну самостійність. Всі вони виконують загальні та специфічні функції у правовій системі, характеризуються єдністю і відмінністю, сприяють ефективності дії досліджуваного явища [4, с. 31].

Так, виходячи з соціального і «прикладного» призначення правової системи, в сучасному українському суспільстві можна виділити її основні функції: інтегративну, регулятивну, комунікативну й охоронну.

Інтегративна функція забезпечує об'єднання всіх правових інститутів із правовою поведінкою і правовою діяльністю в єдине ціле, їх взаємодію з іншими соціальними інститутами, які й дають змогу забезпечити цілісність соціуму. Роль цієї функції має постійно зростати в умовах трансформації українського суспільства, створення консенсусних стосунків соціальних груп, поєднання розвитку демократії з відповідальністю, підвищення довіри населення до держави, підтримання суспільного спокою і соціального миру.

Регулятивна функція правової системи дістає вираження у формуванні нормативної основи, відповідних зразків діяльності, їх включення в масову і професійну правову свідомість і поведінку.

Комунікативна функція правової системи забезпечує одержання учасниками правовідносин інформації про те, якою є позиція держави щодо необхідної, дозволеної чи забороненої поведінки. Соціальна життєдіяльність індивідуумів органічно пов'язана з одержанням, сприйняттям, засвоєнням і використанням такої інформації.

Охоронна функція правової системи органічно пов'язана з попередніми, її соціальне призначення полягає в охороні загальнозначущих, соціально важливих політичних, економічних, культурних, етнонаціональних, особистих відносин та відповідно витісненні явищ, що завдають шкоди розвитку цих відносин. Ця функція визначається шляхом правового впливу на поведінку людей, що здійснюється відповідно до волі й свідомості суб'єктів шляхом встановлення заборон і можливості практичної реалізації юридичної відповідальності [5, с. 422].

Національну правову систему України в широкому розумінні можна визначати як сукупність правових інститутів та явищ, які перебувають у стійких зв'язках між собою та з іншими соціальними системами, а також взаємопов'язаних між собою засобів її реалізації, зумовлених глобалізацією та прагненням України інтегруватися до європейського правового простору. Особливе місце з-поміж виділених функцій посідає інтеграційна функція: впливаючи позитивно на соціальні процеси, поведінку громадян, громадських об'єднань, соціальних груп, верств, правова система може сприяти інтегруванню, згуртуванню суспільства навколо загальнодержавних, загальнонаціональних завдань, серед яких пріоритетною виявляється інтеграція України до цивілізаційного європейського простору [3, с. 52].

Список використаних джерел

1. Бірюков Р.М. Національна правова система в умовах глобалізації (основні напрямки трансформації) : автореф. дис. канд. юрид. наук :

- спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / Р.М. Бірюков ; Міжнар. гуманіт. ун-т. – О., 2011. 20 с.
2. Оніщенко Н.М. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку правової системи : автореф. дис. докт.юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / Н.М. Оніщенко. –К., 2002. – 32 с.
  3. Сорокин В.В. Концепция эволюционного развития правовой системы в переходный период : дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве» / В.В. Сорокин. – Екатеринбург, 2003. – 337 с.
  4. Степаненко К.В. Концептуальні основи правової системи України перехідного періоду // Юридичний науковий електронний журнал. – 2016. – № 6. – С. 30–33.
  5. Сухонос В.В. Теорія держави і права : [Навчальний посібник] / В.В. Сухонос. – Суші : ВТД «Університетська книга», 2005. – 536 с.

Вархол М.

*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент,
доцент кафедри теорії та
історії держави і права ЗУНУ
Кравчук В. М.*

ДЕРЖАВА І РОДОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ВЛАДИ ПЕРВІСНОГО СУСПІЛЬСТВА: ХАРАКТЕРНІ РИСИ І ОСОБЛИВОСТІ

Дослідження держави і родової організації влади первісного суспільства сприяє пізнанню й використанню у державному будівництві закономірностей державно-правового розвитку, отож тема має важливе значення і актуальність. Цю проблематику вивчали І. Севільський, Т. Єфименко, С. Толстов, К. Томпсен, С. Нільсон, Л.-Г. Морган та інші. Ця публікація спрямована на висвітлення держави і родової організації влади первісного суспільства, його характерні риси і особливості.

Науковці як критерій періодизації організації влади в умовах первісного ладу зазвичай використовують розвиток форм суспільної організації первісних людей. С.Т. Толстов запропонував розділити первісне суспільство на первісне стадо, первісну общину (материнський рід), військову демократію. Т.Т. Єфименко виділив періоди первісного стада, первісної общини неандертальців та первісної родової общини. Всі дослідники, як зазначає Н. Потупко, погоджуються з тим, що для первіснообщинного ладу відносно притаманним є послідовний колективізм у виробництві і споживанні, спільна власність і зрівнювальний розподіл [1].